

ערכין כב - כג

משה שווערד

1. רש"י מסכת ערכין דף כב עמוד א

קולפי טאבי - הכאות גדולות על הדא שמעתא שהיה מלמדיני שום היתומים לרבי מאיר ששים יום והייתי מקשה לו הא אמר ר"מ שלשים והוא אמר לי בא להכריז רצופין שלשים יום בין יתומין בין הקדש.

• עיין בהג' מהר"ב רנשבורג אות ב

2. רבינו גרשום מסכת ערכין דף כב עמוד א

קולפי טאבי. מכות טובות קבלתי מאבימי רבי קודם שהבנתי שמועה זו:

3. שו"ע חושן משפט - סימן קט

(א) כשבאים למכור מנכסי יתומים שמין בית דין הקרקע, ואח"כ מכריזין עליה שלשים יום רצופים, ואם אין מכריזין רצופים אלא בכל שני וחמישי, יכריזו ס' יום שני וחמישי שבהם, מכריזין בבקר ובערב, בשעת הכנסת פועלים ובשעת הוצאת פועלים, וכל מי שירצה לקנות יוליך הפועלים לבקר לו. ובשעה שמכריזין, מסיימין את השדה במצרים ומודיעים כמה מוצאים בה, וכמה שמו אותה בית דין, ומפני מה הם רוצים למכרה, אם להגבות לבעל חוב או לכתובת אשה. ואם יאמר המלוה: אני אקבל השדה בלא שומא בפרעון חובי, והיורש אומר: לא כי אלא ישומו אותה בית דין, שומעין ליורש:

4. שו"ע אורח חיים - סימן שו

(יג) מותר להכריז בשבת על אבידה אפילו היא דבר שאסור לטלטלו: הגה - ומותר להתיר חרמי צבור בשבת, אע"פ שאינו לצורך שבת, הואיל והוא יום כנופיא לרבים הוי כעסקי רבים דשרי לדבר במ (אגור); אבל אין מחרימין בשבת כי אם מדבר שהוא לצורך שבת (אגודה פכ"ג):
(יד) להכריז בשבת על קרקע הנמכר, שכל מי שיש לו זכות עליו יבוא ויגיד וא"ל יאבד זכותו, אסור: הגה - וכן אסור להכריז יין בשבת, דהוי כמקח וממכר (מהרי"ל):

5. משנה ברורה סימן שו

(מח) על אבדה - שמי שידוע בה יבוא ויגיד דהשבת אבדה מצוה ולומר למי שידוע ממנה ששיבנה גם זה הוא בכלל חפצי שמים ושרי ונהגו להכריז גם על אבדת א"י מפני דרכי שלום ובמקום סכנה פשיטא דשרי וכתבו האחרונים דה"ה דמותר להכריז בשבת על גנבה:

6. משנה ברורה סימן שו

(נג) להכריז בשבת - ולהכריז שיש בית למכור או להשכיר בקושטנטינא נוהגין היתר אבל בתשובת הגאונים סימן קמ"ה אוסר אפילו בשל הקדש ויתומים:
(נד) וא"ל יאבד וכו' - דוקא בכה"ג אסור דהוי כדן את הדין אבל אם מכריז סתם כל מי שיש לו זכות יבוא ויגיד אע"פ שיש תקנה בעיר שאם לא יגיד בטלה זכותו מ"מ אינו כדן את הדין ומ"מ לכתחלה אין לנהוג כן דהוי כדבורא דחול אך אי איכא דוכתא דנהיגי כך לא מחינן בהו שיש מקום לומר (מב) דהוי כצרכי רבים אך שהוא ענין מתמיה [ריב"ש]:

7. שפת אמת מסכת ערכין דף כב עמוד א

שם בגמ' אר"י אר"א אין נזקקין לנכסי יתומים אא"כ ריבית אוכלת כו' ויש לעיין בהרוחה בהיתר דרך עיסקא אי נזקקין דלכאורה כיון דלטובת היתומים היא כמו ריבית הוי ונזקקין וא"כ לכאורה קשה מאי פריך הש"ס מהני דוכתי דנזקקין וממתני' דהכרזה והלא י"ל בישראל ושקיל ריביתא בהיתרא כנ"ל והי' נ"ל דאי שקיל ריוח בהיתר א"כ זמן הכרזה ג"כ לא נוכל להפסידו הריוח כיון דשותף הוא ולא מלוה ודוקא במלוה הצריכוהו חכמים להמתין זמן ל' יום דהא לזה וכל לזה אף בחיי לזה עצמן נותנין להן זמן ב"ד כשטוען שרוצה למכור וכדומה אבל שותף א"צ להפסיד ותיקשי פירכת הגמ' אי הכי לא יכריז דיפסידו יותר ופריך הגמ' שפיר:

8. רש"י גיטין דף לה/א

אין לה מזונות - מעתה דגליא דעתה דבעי לאינסובי ואיהו לא אתני בהדה אלא כל ימי מיגר ארמלותיך בביתי שהיא אלמנה בשביל כבודו:

פריעת בע"ח מצוה

9. ספר קובץ שעורים ח"א - מסכת בבא בתרא דף קע"ד

(תרמט) דף קע"ד. בפלוגתא דר"מ ור"ה בריה דר"י ביתומים קטנים אם יורדין לנכסיהן, פירש רשב"ם ור"י מיגש דאיירי במלוה ע"פ, אבל במלוה בשטר גם ר"פ מודה דגובין מנכסיהן, ובתוס' פירשו להיפך, דלא פליגי רק בשטר אבל בע"פ כו"ע מודין דאין גובין מנכסי קטנים, וקשה לפירוש זה, מ"ט דר"פ דקטנים לאו בני מיעבד מצוה נינהו, מה בכך, מ"מ יגבו מהנכסים, כמו שגובין מלקוחות אף דליכא מצוה על הלקוחות לשלם חובו של המוכר, וכן גר שמת גובין מהמחזיק בנכסיו, וצ"ל דכיון דסבר ר"פ שיעבודא לאו דאורייתא, לא תקנו בקטנים, דלאו בני מצוה נינהו, ואוקמוהו דאורייתא:

10. רש"י כתובות דף פ"א

פריעת בע"ח מצוה - מצוה עליו לפרוע חובו ולאמת דבריו דכתיב הין צדק שיהא הן שלך צדק ולאן שלך צדק (בבא מציעא דף מט):

11. חדושי הרמב"ן על מסכת בבא בתרא דף קע"ב

...ופריעת בעל חוב מצוה דקאמר היינו מהכא והאיך אשר אתה נושה בו יוציא אליך העבד שהכתוב מצוה עליו לעשות כן ולא כדברי רש"י ז"ל שפי' מצוה מוהין צדק שיהא הן שלך צדק, דההוא שלא ידבר אחד בפה ואחד בלב הוא, אלא מהאי קרא דוהאי קאמר מצוה, ועולא דפריש דקרא כדי שיוציא פחות שבכלים שדינו כך הוא בזיבורית דבר תורה, אלמא שעבודא דאורייתא קאמר, כך נראה לי זה הענין והוא כפתור ופרח:

• ספר קובץ שעורים ח"א - מסכת כתובות דף פ"א

(שיב) פריעת בע"ח מצוה. פירש"י מדכתיב הן שלך צדק, ומקשין דבלא מצוה איכא לאו דלא תעשוק כמ"ש הרמב"ם ריש הל' גזילה, וי"ל דמשום לאו זה אינו עובר כל זמן שבידו לפרוע ואין לכפותו בשביל זה, אבל בעשה דהן צדק עובר מיד כשהגיע הזמן, ומ"ש רש"י דהעשה משום הן צדק חלקו עליו, אלא העשה היא מקרא והאיך אשר אתה נושה בו, ובטעמו של רש"י שלא פירש כן, י"ל דמצינו גבי שביעית דכתיב שמוט כל בעל משה ידו ואינה נוהגת אלא בהלואה ולא בהקפת החנות ובהתחייבות שחייב את עצמו מרצונו, וא"כ ה"נ דכתיב אשר אתה נושה בו לא מיירי אלא בחוב הלואה, והרי מצות פריעת בע"ח נוהגת בכל החובות ומנ"ל הא, ע"כ פירש"י מקרא דהן צדק, ואין להקשות דאכתי מנ"ל מצוה בחובות שמתחייב ע"כ, כגון ניזקין דבזה אין לחייבו משום הן צדק, זו אינה קושיא, דניזקין בהדיא כתיב בכל חדא מינייהו ישרם:

12. שו"ת רדב"ז חלק ב סימן תרי

שאלת ממני על הא דאמרינן פריעת בעל חוב מצוה אם היא מצוה מן התורה או מדרבנן ואת"ל מצוה של תורה למה לא מנו אותה בכלל המצוות.

תשובה מצות עשה של תורה היא דכתיב והשיב את הגזלה אשר גזל או את העושק אשר עשק או את הפקדון אשר הופקד אתו או את האבדה אשר מצא וכתב הרב פ"ז מה' גזלה ואבדה אחד הגזל או העושק או הגונב או שהלוהו או שהפקיד אצלו או מצא אבדה וכחש בה או שהיתה ביניהם שותפות ונשאר לו אצלו ממון או שעשה עמו מלאכה ולא נתן שכרו וכו' הרי שהשוה ז"ל הלואה לשאר הדברים הנזכר בכתוב ובתחלת ההלכות כתב שאם גזל חייב להחזיר שנאמר והשיב את הגזלה אשר גזל זו מצות עשה ע"כ וכי היכי דהוי מצות עשה להשיב את הגזלה ה"ה לכל הנזכר בכתוב והלואה בכלל ולא מנה מצות עשה לפרוע החוב שא"כ היה צריך למנות השבת הגזל והגנבה והעשק והפקדון והאבדה וההלואה כל א' בפני עצמה וירבו המצוות כפי פרטי התביעות ולפיכך מנה מצות עשה להשיב את הגזלה שבה פתח הכתוב וה"ה לכל מי שיש לחברו אצלו ממון באיזה דרך שיהיה מצות עשה להשיב לו ולא הוצרך למנות השבת אבדה מצוה בפני עצמה אלא לקודם שתבא לידו מצוה להשיבה אבל אחר שבאת לידו הרי הוא בכלל והשיב את הגזלה ופשוט הוא.

13. חדושי הרמב"ן על מסכת בבא בתרא דף קע"ב

הא דאמר רבה אינו גובה אלא מנכסים בני חורין. הכי פירושא שכופין אותו לקיים מצות עשה של פריעת בעל חוב מצוה, כדאמר רב פפא בכתובות (פ"ו א') דמקשו ליה לדידך דאמרת פריעת בעל חוב מצוה אמר לא בעינא למעבד מצוה מאי אמר ליה כדתניא אבל במצות עשה לולב איני עושה סוכה איני עושה כופין אותו עד שתצא נפשו, והיינו דמוכחינן מדאמר עולא דבר תורה בעל חוב בזבורית דאית ליה שעבודא דאורייתא דההיא בבני חורין היא, אלמא לרבה אפילו מבני חורין שעבודא לאו דאורייתא אלא מצוה:

14. הרא"ש על כתובות פרק תשיעי - סימן יג

יג אמר ליה רב כהנא לרב פפא ולדידך דאמרת פריעת בעל חוב מצוה אמר לא ניחא לי למיעבד מצוה מאי אמר ליה היו מכין אותו עד שתצא נפשו. כדתניא במה דברים אמורים במצות לא תעשה אבל במצות עשה כגון שאומרים לו עשה סוכה ואינו עושה לולב ואינו נוטל [דף פו ע"ב] היו מכין אותו עד שתצא נפשו. היכא דאית ליה נכסי ללוה לא קא מיבעיא ליה דפשיטא דב"ד היו יורדין לנכסיו דכתיב לא תבא אל ביתו לעבוט עבוטו ואמרינן הוא דאינו נכנס אבל שליח ב"ד נכנס. ורב פפא גופיה הוא דאמר בפ"ק דקידושין (דף יג ע"ב) מלוה על פה גובה מן היורשים דשיעבודא דאורייתא וכיון דמשעבדי נכסיו נחתינן לנכסיה. וגם רב פפא אמרה למילתיה בפ' שום היתומים (דף כב.) אהא דאין נזקקין לנכסי יתומים קטנים ומפרש דטעמא משום דפריעת בעל חוב מצוה ויתמי לאו בני מיעבד מצוה נינהו. מכלל דלנכסי יתומים גדולים נזקקין וכופין אותן לפרוע. אלא מיירי בדלית ליה קרקעי ומבריה מטלטלין או תולן בעובדי כוכבים ומיבעיא ליה אי היו כייפין ליה בגופיה לקיים מצותו:

15. תוספות מסכת בבא בתרא דף ה עמוד ב

ואפילו מיתמי, ואע"ג דאמור רבנן הבא ליפרע כו' - נראה דביתומים גדולים מיירי אבל בקטנים לא גבי אפי' תוך זמנו לרב פפא דמפרש טעמא דאין נזקקין משום פריעת בעל חוב מצוה ויתמי לאו בני מיעבד מצוה נינהו ואפילו לרב הונא בריה דרב יהושע דמפרש טעמא משום צררי לא גבי מיתמי קטנים אפילו תוך זמנו דאין מקבלים עדים שלא בפני בעל דין דקטנים חשוב שלא בפניו...

16. שו"ע חושן משפט - סימן קח

(א) מלוה על פה, אינה נגבית מהיורשים, אלא באחד משלשה דרכים, ואלו הם: כשהייב מודה בה וצוה בחוליו שיש לפלוני חוב עליו עדיין, או שהיתה הלוואה לזמן ועדיין לא הגיע הזמן, או שנדוהו עד שיתן ומת בנידויו, כל אלו גובים מהיורשים בלא שבועה. ...

17. שו"ע חושן משפט - סימן קי

(א) כבר נתבאר בתחלת סימן ק"ח שאין גובים מירשים קטנים שלא הגיעו ל"ג שנה, אפילו יש עליהם שטר שום מלוה, שאינה על אחד משלשה דרכים שנתבארו שם, אפילו היה בו נאמנות, ואפילו היה בו כל תנאי שבעולם, אין גובים בו אלא א"כ יש עליהם מלוה ברבית שלוה אביהם מעובד כוכבים, שקבל עליו לדון בדיני ישראל, שלא יתבע ליתומים עד שיגדילו, ולא קבל עליו שלא יקח ריבית: הגה - וכן אם ראו בית דין שיש בו שאר תועלת ליתומים לגבות כשהם קטנים, כגון שבעל חוב רוצה לוותר קצת ולמחול להם כדי שיגבה עכשיו, הרשות ביד ב"ד להגבותו. (תשובת ר"ן סי' ל"א) וכן נפרעים מהם כתובת אשה, כמו שנתבאר בטור אה"ע. ואם יש יתומים קטנים וגדולים, המלוה נפרע מהגדולים חלק המגיע להם, וכדי שיפרע בעל חוב מחלק הגדולים צריכין ב"ד להעמיד אפוטרופוס לקטנים ולחלק עם הגדולים, ויגבו לבעל חוב מהגדולים חלק המגיע להם לפרוע: הגה - הא דאין נזקקין לנכסי קטנים, היינו שהוא ודאי של קטנים. אבל אם יש לספק שמא מורישם עדיין חי, אף על פי ששמעו בו שמת, גובים מנכסיהם (תשובת הנ"ל):

(ב) טעמא דאין נפרעים מהקטנים, משום דחיישינן שמא התפיס אביהם למלוה צררי. לפיכך אם תפס משלהם, אפילו אחרי מות אביהם, והוא בענין שיכול להחזיק בו לטעון לקוח הוא בידי, מהניא ליה תפיסתו, כיון שידוע וברור לו שלא נפרע מאביהם:

18. תוספות מסכת ערכין דף כב עמוד ב

רבא אמר משום שובר - ואיכא בינייהו בין רב הונא בריה דרב יהושע דאמר משום צררי ובין רבא דאמר משום שובר היכא שמסר שטרותיו לאדם אחד בפני עדים ואמר דאין לו שום שטרות כי אם אותם שמסר לו דהשתא לשובר ליכא למיחש שהרי מסר כל שטרותיו לזה ואם איתא דהוה ליה שובר הוה מסר ליה אבל לצררי מ"מ איכא למיחש.

19. תוספות מסכת ערכין דף כב עמוד ב

אמר ליה רב הונא בריה דרב יהושע לרבא ומי חיישינן לשובר והא תנן הנפרעת שלא בפניו כו' - ואי חיישינן לשובר הכא נמי ליחוש וא"ת רב הונא בריה דרב יהושע תקשי ליה נמי לנפשיה ליחוש לצררי וי"ל דהוה פשוט לרב הונא בריה דרב יהושע דמשום צררי אין למנוע לפרוע שלא בפניו משום שלא יהא כל אחד ואחד נוטל מעותיו של חברו ויושב לו במדינת הים אבל משום חששא דשובר לא הוה מסיק אדעתא לומר כן ומשום הכי הקשה לו ליחוש לשובר ותירץ לו התם כדאמרי' שלא יהא כל אחד ואחד כו'.

ערכין כג

1. רש"י מסכת ערכין דף כג עמוד א

ידור הנאה - ידור שלא יחזירנה לעולם דשמא משום ערמה מגרש לה שתגבה כתובתה מן ההקדש ויחזירנה.

2. חידושי הריטב"א מסכת בבא בתרא דף קעד עמוד ב

אטו כל דמגרש בבי דינא מגרש. ושמעינן מהכא שאם גירשה שלא בב"ד אין לב"ד עוד לומר שידירנה הנאה, וקשה לי שהרי אין ההדרה בשעת גירושיין אלא בשעה שגובה מן הערב כדאיתא במתני' וא"כ מאי קאמר, ונראה לי דלישנא קלילא נקט אטו כל מאן דמגרש בבי דינא מגרש ובבי דינא גביא כתובה מן הבעל או מן הערב, הרבה פורעים שלא בב"ד כשיודעים שהם חייבים, וזו מנהג חסידות.

3. רמב"ם יד החזקה - הלכות ערכין ותרמין פרק ז

(יז) המקדיש כל נכסיו ואחר כך גירש את אשתו וגבתה כתובתה מן הפודה מן ההקדש אינו גובה עד שידירנה הנאה שמא קנוניא עשו על ההקדש ואין אומריין אילו רצה היה אומר בטעות הקדשתי וישאל על הקדשו לחכם ויחזור לו:

4. שטמ"ק אות ו

5. שפת אמת מסכת ערכין דף כג עמוד א

שם בגמ' כל דמגרש בבי דינא מגרש מכאן יש לתמוה על הרמב"ם (פי"ז מה"א) שכ' דכשבאת לגבות הכתובה מדירין אותו וא"כ בשעה שתבוא לגבות כתובתה ידירנה [וכן הקשה בשו"ת רמ"א (סי' ל"ג) ועי' בפרישה אה"ע"ז (סי' ק"ב) ובתוס' רעק"א בב"ב פ' גט פשוט] וצ"ל בדוחק דהך משה בר עזרי לאו דינא גמיר רק אם הי' הגט בב"ד הי' ב"ד מדירין אבל כשיבוא לביתו לגבות לא ידע לטעון כן ובשטמ"ק הנדפס מחדש תי' דבאמת אי כבר יגרשנה הי' משה בר עזרי בעצמו מתרצה יותר שיחזירנה לאשה אף שיפסיד המעות רק כל כוחו וסמיכתו הי' שבודאי לא יגרשנה אבל אחר הגירושיין יתרצה בעצמו ע"ש:

6. ספר קצות החושן סימן לט ס"ק ה

שבאו לדין - ... וצריך לדעת למה אינו גובה מלקוחות עפ"י הודאת הלוה משום דחיישינן לקנוניא וגבי ערב אם טוען הלוה פרעתי אינו גובה מן הערב אבל אם הודה הלוה שלא פרע גובה מן הערב וכמבואר בש"ע סימן קכט (סי"ב) והיאך נאמן הלוה לחוב לערב וניחוש לקנוניא. ונראה דהא דגובה מן הערב בהודאת הלוה ולא חיישינן שמא פרע ולקנוניא משום דהוי ערב כמו איני יודע אם פרעתיך כיון דודאי נתחייב ואפילו לא הוי ליה למידע נמי חייב וכמ"ל בסימן עה (ס"ק טז) עיין שם. וממשעבדי דאינו גובה היינו משום דטענינן ללוקח וכמו דאמרינן גבי יורש שטען איני יודע שמא פרע אבינו כמבואר בסימן ע"ה (סט"ז). והא דחלקנו בין ערב ללוקח דללוקח טענינן ולערב לא טענינן היינו משום דא"י אם פרעתיך חייב אפילו לא הוי ליה למידע וא"כ הערב שנתחייב הוא עצמו ומסופק בפרעון חייב אבל הלוקח והיורש שלא נתחייב מחמת עצמו כלל אלא נכסים הוא דאשתעבד ללוקח ויורש נכנסו בשעבודו ומשום הכי טענינן ליורש וללוקח שמא פרע ...

7. שפת אמת מסכת ערכין דף כג עמוד א

בגמ' במאי קמיפלגי כו' ואלא הא דאר"ה כו' קשה הלשון דמשמע דלהאי טעמא דקמפלגי בהא מקשה אדר"ה והלא בודאי עכ"פ ר"א ס"ל דאדם עושה קנוניא דרק בדר"י איכא למימר כמה טעמים אבל ר"א ודאי ס"ל דעושה קנוניא וגם לקמן לפי גי' הישנה דכ"ע ל"פ דאין אדם עושה קנוניא רק בס' ברכת הזבח מגי' דאדם עושה כו' אבל פשט הגמ' נראה כגי' ראשונה דהא בא לתרץ דברי ר"ה בתי' אחר ממעיקרא ע"כ נלע"ד לפרש דבאמת קשה מה מדמי הגמ' הך דר"ה לדהכא דהתם הוי ממש גזילה מן ההקדש ואין אדם עושה קנוניא בשקר וגזילה על ההקדש אבל הכא נראה דאי מגרש לה אפי' דעתו להחזירה מ"מ מדינא יש לאשה לגבות מן ההקדש דסוף סוף מגורשת ומותרת לכל העולם וביד כ"א למאן לחזור ולהתקדש ונהי דעשו ביניהם הבטחה שיחזור לקדשה מ"מ מדינא תגבה וכן משמע נמי במה דיהיב אביי עצה לברלי' דמשה בר עזרי לגרשה ואדרבא קשה לס"ד דבזה אין אדם עושה קנוניא כיון דדינא הוא ע"כ נ"ל דבס"ד דאמר דפליגי אי אדם עושה קנוניא הוי ס"ל דמן הדין הוי גזילה מן ההקדש כל שיש ערמה בהגירושיין וחשוב קנוניא על הקדש ולהכי מקשה לפ"ז ואלא דר"ה כו' כתנאי אמרה ומסיק הגמ' דלכ"ע אין אדם עושה קנוניא והכא לאו קנוניא הוא דמדינא מפיך מן ההקדש ופליגי ביש שאלה:

8. תוספות גיטין דף לה/ב

ועוד דבעל דעת רבים לא פסיקא להו לרבנן למתני דיחזיר דלפעמים יש היתר בעל דעת רבים כגון מדעתם של אותם רבים

9. חדושי הרשב"א על מסכת גיטין דף לו/א

ועל דעת רבים. פרש"י ז"ל כך יאמרו לה הרי אנו מדרין אותך על דעתנו, וכן נמצא לרבינו האי זצ"ל בתשובה, וכ"כ רש"י ז"ל בשבועות (לט, א) גבי הא דאמר להו משה לישראל הווי יודעים שלא על דעתכם אני משביע אתכם אלא דעתי ועל דעת המקום דהיינו על דעת רבים. ומשמע מדבריו דעל דעת רבים לא בעינן שלשה אלא אפי' בשנים. דאין לפרש דכיון דשתף שכינה עמו דהוי כרבים, דא"כ לא הוה ליה למימר על דעתי. ואע"ג דלקמן בפרקין (מו, א) אמרינן גבי נדר שהודר ברבים וכמה רבים שלשה, חלוק יש בין נדר שהודר ברבים לעל דעת רבים, דבהודר ברבים הוי טעמא משום דכל מילתא דמתעבדא באפי תלתא אלימא ולא יכול חכם למישלפה, אבל אי לא מתעבדא אלא באפי תרי לא אלימא כולי האי, אבל נדר שהודר על דעת רבים הוי טעמא משום שהוא מבטל דעתו לדעתם ותרטתם אינו שוה, הילכך אפי' בשנים, אבל באחד אע"פ שהוא תולה בו נדרו ופתחו וחרטתו אינם כפתחו וחרטת חברו, מ"מ כיון דאינו אלא אחד אינו מבטל דעתו לדעת היחיד. ור"ת ז"ל אומר דעל דעת רבים היינו כשמפרש על דעת פלוני ופלוני ואפי' שלא בפניהם, אבל על דעת רבים סתם לאו כלום.

10. תוספות ערכין דף כג/א

מר סבר יש לו הפרה - וא"ת נהי נמי דיש לו הפרה מ"מ קי"ל דצריך לפרט הנדר וא"כ אי אתי קמי חכם לא מיפר ליה וי"ל דאין צריך לפרט הנדר כי אם הלשון שנדר בו אבל א"צ לפרש למה נדר ולא דמי לההיא דגיטין פ' השולח (דף לה): גבי כהן שנשא אשה בעבירה דאמר עלה נודר ועובד יורד ומגרש דאמרת עלה דצריך לפרש ומש"ה לא מתיר ליה חכם שהרי התם הוא נודר שלא יהנה מאשתו פסולה כשיבא לפני חכם ומפרש לו נדרו לא יתיר לו אבל הכא לא ימנע מלהתיר אפי' אם ישמע הלשון שנדר:

11. רמב"ם הלכות ערכין וחרמין פרק ז הלכה יז

המקדיש כל נכסיו ואחר כך גירש את אשתו וגבתה כתובתה מן הפודה מן ההקדש אינו גובה עד שידירנה הנאה, שמא קנוניא עשו על ההקדש, ואין אומרינן אילו רצה היה אומר בטעות הקדשתי וישאל על הקדשו לחכם ויחזור לו.

12. כסף משנה הלכות ערכין וחרמין פרק ז הלכה יז

[יז] המקדיש כל נכסיו ואח"כ גירש את אשתו וגבתה כתובתה. פירוש ובאה לגבות כתובתה מהפודה מיד ההקדש אינה גובה כתובתה עד שידירנה הנאה וכו'. משנה שם (דף כ"ג) המקדיש את נכסיו והיתה עליו כתובת אשה ר' אליעזר אומר כשיגרשנה ידור הנאה ר' יהושע אומר אינו צריך ובגמרא במאי קא מיפלגי ר"א סבר אדם עושה קנוניא על ההקדש ור' יהושע סבר אין אדם עושה קנוניא על ההקדש ואלא הא דאמר רב הונא שכיב מרע שהקדיש כל נכסיו ואמר מנה לפלוני בידי נאמן חזקה אין אדם עושה קנוניא על ההקדש לימא כתנאי אמרה לשמעתי לא עד כאן ל"פ אלא בבריא אבל בשכיב מרע דברי הכל אין אדם עושה קנוניא על ההקדש מאי טעמא אין אדם חוטא ולא לו איכא דאמרי בבריא כולי עלמא לא פליגי דאין אדם עושה קנוניא על ההקדש וכו' והכא בשאלה דהקדש קמיפלגי ופירש"י בשאלה דהקדש קא מיפלגי ר"א סבר אין נשאלין על ההקדש לחכם ואפי' אומר לו לחכם לא לדעת כן נדרתי והקדש (טעות הוא) אפ"ה אין חכם מתיר נדרו הילכך המגרש את אשתו בהקדשו מתחרט ואינו מוצא חכם שיתירנו ולכך עושה קנוניא זו ור' יהושע סבר נשאלין על ההקדש והכא אינו צריך לידור הנאה דאי משום קנוניא הוה עביד הוה מתשיל על נידריה ולא בעי לגרשה. והתניא בניחותא דבשאלה פליגי הן הן דברי ב"ש וכו' מחלוקת ר"א ור' יהושע היינו נמי מחלוקת ב"ש וב"ה הקדש טעות הקדש ואין שאלה להקדש עכ"ל. וללישנא בתרא פשיטא דאין הלכה כר"א כיון דאתי כבית שמאי ואפי' ללישנא קמא היא הא קי"ל דר"א ור' יהושע הלכה כר' יהושע ולפיכך יש לתמוה על רבינו שפסק כר"א וכבר תמה עליו הר"ן בפ' אלמנה ניזונית וכתב ואפשר שסמך לו אדרב הונא דאמר שכיב מרע שהקדיש כל נכסיו ואמר מנה לפלוני בידי נאמן חזקה אין אדם עושה קנוניא על ההקדש ומשמע התם דדוקא בשכיב מרע הא בבריא חיישינן לקנוניא ואין מאמינין אותו מתוך שיכול להפקיעו בשאלה ואי מהא לא איריא דהתם דדיבורא בעלמא קיל לה טפי משאלה ומשום הכי חיישינן אבל מעשה קשה דגירושין לא עביד כיון דאפשר בשאלה ומשום הכי לא חייש ר' יהושע עכ"ל...

13. ספר חדושי אגדות חלק שלישי עמוד יד - מסכת בבא קמא

עניותא בתר עניותא כו'. פ"י מי שהוא חסר ימשך אחריו עוד חסרון ודבר זה בארנו בכמה מקומות כי הכלי שהוא נשבר קצת קרוב להשבר עוד והכלי שהוא שלם קשה להתחיל להיות נשבר ויליף זה מן וטמא יקרא כי טמא הוא וצריך לפרסם דבר זה עוד שהוא טמא ונמצא אחר עניות שלו שהוא טמא צריך לפרסם עוד טמאים:

14. חידושי הרישב"א מסכת בבא בתרא דף קעז עמוד ב

צורבא מרבנן שאני. ושמעין מינה דבההיא דרשב"ג נמי מותר להשיא עצה למכור בנכסים לצורבא מרבנן דהא מדמינן להו הכא.

15. שולחן ערוך אבן העזר הלכות כתובות סימן קב סעיף ז

הערב לאשה בכתובתה, בענין שהוא חייב, וגירשה בעלה ואין לבעל נכסים לפרעה, כב (כ) לא תפרע מן הערב עד שידירנה בעלה הנאה כז] כג על דעת רבים, כדי שלא יעשו קנוניא עליו. ואסור לאדם להשיאו עצה שיגרשנה כדי שתגבה הכתובתה

מהערב ואחר כך יחזירנה, דשמה לא ידירנה הנאה. מיהו אם האב ערב לפלתו בעד בנו, והבן תלמיד חכם והשעה דחוקה לו ואין האב מהנהו מנכסיו, (כא) מותר להשיאו עצה זו. הגה: כח] הערב לאשה בנדונייתא, וכתב בשטר (כב) כל זמן שיתבעה שניהם שחייב לשלם להם, ומת הבעל, כד אפ"ה אשתו גובאת מה שכתב לה (ריב"ש סימן תס"א).

• חלקת מחוקק סימן קב

(כא) מותר להשיאה עצה זו - כלומר אולי לא ידע האב דין זה שצריך להדיר הנאה ומשמע ודאי אם האב פקח צריך להדיר הנאה ממנה קודם שישלם לה הכתובה:

16. רמב"ם יד החזקה - הלכות אישות פרק יז

(ט) הערב לאשה בכתובתה אע"פ שקנו מידו אינו חייב לשלם שמצוה עשה והרי לא חסרה כלום ואם ערב של כתובת בנו הוא וקנו מידו חייב לשלם שהאב בגלל בנו משעבד עצמו וגומר ומקנה וקבלן של כתובה חייב לשלם אע"פ שלא קנו מידו ואיזה הוא קבלן זה שאמר לאשה הנשאי לזה ואני נתן כתובה זו אבל אם אמר לה אני ערב כתובה זו אני פורע כתובה זו אני חייב בה וכיוצא בזה פטור אלא אם כן היה אביו המגרש את אשתו ידירנה הנאה ואחר כך תפרע כתובתה מן הקבלן או מאביו אם היה ערב שמה יחזירנה ונמצאו עושין קנוניא על נכסיו של זה. [השגת הראב"ד - הערב לאשה בכתובתה אע"פ שקנו מידו אינו חייב לשלם א"א מה שאמר אע"פ שקנו מידו אינו חייב לשלם לאו כלום הוא]:

17. שו"ת שבות יעקב חלק א סימן קיא

אחד שנעשה ערב לאשת אביו בקנין בעד כתובת' ומת אביו בחוס' כל ועכשיו תובע' כתובת' מבנ' חרגה אי מחויב לפרוע כדין ערב או נימא דאפי' בכה"ג ערב דכתוב' לא משתעבד:

תשובה הנה לכאור' נראה אף שדין זה לא אתמר בפירש מ"מ מכללא אתמר והוא מתשובת מבי"ט סי' של"ט שכתב וז"ל נשאלתי על אלמנה שנכנסת ערבנות בעד כתובת בנה אם דינה כדין האב או לא ופסק שם בפשיטות שאין דינה כדין אב ולא משתעבדא דדוקא באב הוא דאמרינן בגמרא/מס' בבא בתרא/ פ' גט פשוט דאבא לגביה בריה משתעבד נפשיה יע"ש וא"כ ה"ה בנדון דידן: אכן המעיין היטב בתשובה זו דהמבי"ט יראה להדיא דכל ראיותיו אינם ברורים ...

18. ספר קצות החושן סימן קיז ס"ק ב

אבל קדושת דמים אינו מפקיע מידי שעבוד - והנה בכמה מקומות בש"ס הובא מימרא דרבא דאמר הקדש וחמץ ושחרור מפקיעין מידי שעבוד וכתב רש"י דוקא קדושת הגוף כגון עשה שורו אפותיקי והקדישו למזבח, והתפרש שיש בין קדושת המזבח לקדושת דמים ביארו בתוס' פרק השולח גיטין מ, ב ד"ה הקדש ושחרור וזה לשונם: פירש בקונטרס דוקא קדושת הגוף מפקיע מידי שעבוד. וקשה לר"ת דאי חשיב ברשותו של לוח כל זמן שלא הגיע הזמן אפילו קדושת דמים נמי תפקיע מידי שעבוד. ואי לא חשיב ברשותו אפילו קדושת הגוף נמי לא תפקיע מידי שעבוד דכי יקדיש איש את ביתו כתיב מה ביתו ברשותו אף כל ברשותו. ואור"י דרבא לטעמיה דאמר בפרק כל שעה בעל חוב מכאן ולהבא הוא גובה וחשיב ברשותו ודוקא קדושת הגוף שאין לו פדיון מפקיע מידי שעבוד כגון שור תם למזבח או קונמות דפרק אעפ"י ואצטלא דפרסיה אמיתנא ביבמות פרק אלמנה דכיון דחל שעה אחת תו לא פקע דלא עדיף שעבוד מנתינת דמים וכן חמץ וכן שחרור ומפרש בירושלמי דלא מצינו עבד משוחרר וחוזר ומשתעבד והיינו כדפרישת דקדושת הגוף כיון דחיל שעה אחת תו לא פקע אבל קדושת דמים לא אלים כח הקדש מכה מקדיש כיון דיש לה פדיון וראוי לפקוע דאשכחן בשדה מקנה כשהקדיש לוקח החזרת לבעלים ביובל עכ"ל.....

19. ספר קובץ שעורים ח"א - מסכת קידושין דף ז/א

(מב) תוד"ה ונפשטו קידושין בכולה וכו' יש להיות דינה כהקדש. ומבואר מזה דהך דפשטה בכולה אינו דוקא בהקדש גבוה אלא בכל מיני קדושה אמרינן הכי, כגון אם אמר חציי נזיר פשטה קדושת נזיר בכולו, והנה בהקדש גבוה לבד הקדושה הא יש בו קנין ממון לגבוה, ודין פשטה הרי לא שייך רק בקדושה ולא בקנין, וז"ל דהקנין הוא בתולדה מהקדושה וכיון דהקדושה פשטה נעשה ממילא כולו קנין גבוה, והא דתרנגולת של הקדש שמרדה פקעה קדושתה, והטעם מפני שנפקע ממון הקדש, אלמא דהקדושה היא מכה הקנין ולא להיפוך, יש לחלק בין קדושת הגוף לקדושת דמים, דבקדושת הגוף הקנין הוא מכה הקדושה ושייך בו פשטה, ובקדושת דמים הקדושה מכה הקנין ובמרדה פקע הקנין, ונראה שזהו טעמו של הרא"ש שהביא בשו"ת הריב"ש - סי' שנ"ט - לחלק בין קדוה"ג לקדו"ד לענין מקדיש אינו ברשותו, דהא דדרשינן מה ביתו ברשותו הוא רק בקדו"ד, דהויא הקנאה לגבוה כמו מכירה להדיוט, אבל קדוה"ג אינה הקנאה רק יחוד לגבוה והקנין בא מאליו, ובזה יובן הא דאיצטרך קרא דאין אדם מקדיש דבר שאינו שלו כמ"ש תוס' ר"פ לולב הגזול, ואילו במכירה הדבר פשוט בלא קרא, דמה מכר ראשון לשני כל זכות שתבוא לידו, אלא הטעם, משום דקנין גבוה בא מאליו ע"י הקדושה, יהקדושה הו"א דיכול להקדיש גם באינו שלו, כמו דאדם אוסר דבר שאינו שלו ע"י מעשה, ולפי"ז לא איצטרך קרא למעוטי אלא בקדוה"ג, אבל בקדו"ד דהויא כמכירה פשיטא דאינו יכול להקדיש באינו שלו, וקרא דביתו דאיירי בקדו"ד אתי למעוטי אינו ברשותו, אלא דבמרובה דף ס"ח פריך מת ביתו שלו אף כל שלו, ותיקשי ממ"ג, אי מיירי בקדוה"ג אין ראייה מקרא דביתו דאיירי בקדו"ד לפי דברי הרא"ש, ואי מיירי התם בקדו"ד כמ"ש בקצה"ח סי' קי"ז לא איצטרך קרא למעוטי דהויא כמכירה, וצ"ע, ועיין בקובץ הערות סי' נ"ב אות ח', ויש לחקור בקורא שם תרומה על חצי חטה אי פשטה קדושת תרומה בכל החטה, ומהא דאמר לקמן דף נ"א תיקדש פלגא

דחיטא, ומשמע שם ברש"י ורשב"א דלא פשטה בכולה, י"ל דהתם איירי במעשר דמותר לזרים. אלא דסתמא קתני, ואפילו במע"ש דמיקרי קודש, ואכתי אין ראייה מזה לתרומה, דמע"ש כיון דיש לו פדיון לא עדיף מקדו"ד. אבל תרומה דאין לה פדיון מיקרי קדוה"ג - בכורות כ"ו - ואפשר דלא שייך פשטה אלא בבע"ח דכל האיברים ינקי מהדדי, אבל בחטה תלושה אין חצי אחד שייך לחבירו לענין זה:

20. רמב"ם הלכות ערכין וחרמין פרק ז

הלכה יד

המקדיש כל נכסיו והיתה עליו כתובת אשה או שטרי בעלי חובות, אין האשה יכולה לגבות כתובתה מן ההקדש ולא בעל חוב את חובו שההקדש מפקיע השעבוד שקדם, אבל כשימכור ההקדש הקרקע שלו ותצא השדה לחולין יש לבעל חוב ולאשה לגבות מן הפודה שהרי שעבודה עומד על קרקע זו.

השגת הראב"ד/ המקדיש כל נכסיו והיתה עליו וכו' מפקיע השעבוד. א"א איני סובר שהקדש זה מפקיע מידי השעבוד שהרי הפדיון אינו אלא כל דהו משום דרבי אבהו שלא יאמרו הקדש יוצא בלא פדיון ומשום הכי תנא במתני' הפודה פודה פירוש לישנא קלילא ואינו מפקיע אלא קדושת הגוף כגון הקדש קונמות או תפיסת המת כדאיתא בכתובות וביבמות. +

הלכה טו

הא למה זה דומה לשני לקוחות שכתבה לראשון דין ודברים אין לי עמך ומכר לשני שהיא טורפת מן השני. +/השגת הראב"ד/ הא למה זה דומה וכו'. א"א ומנין לו שאם מכר הלוקח ראשון לאחר שהיא טורפת מן השני ומה מכר לו ראשון לשני כל זכות שתבא לידו ועוד דאמר לה אי שתקת שתקת ואי לא מהדרנא שטרא למרא קמא ואין זה דומה למה שאמרו במשנה ובגמרא. +

21. רמב"ם הלכות מלוה ולוה פרק יח הלכה ז

המקדיש נכסיו אין בעל חוב יכול לטרוף מן ההקדש שההקדש מפקיע השיעבוד וכשפודין הקרקע מיד ההקדש אומדין כמה אדם רוצה ליתן בשדה זו על מנת שיתן לבעל חוב את חובו ולאשה כתובתה, לפיכך לכשתפדה ותצא לחולין ביד הלוקח יבא בעל חוב ויטרוף אותה או האשה בכתובתה כמו שביארנו בערכין.

22. לחם משנה הלכות ערכין וחרמין פרק ז

[יד] שהקדש מפקיע השיעבוד שקדם כו'. בפ"ח מהלכות מלוה כתב רבינו ז"ל דהסוגיא דפרק שום היתומים פירושה לדעת רבינו ז"ל היא דרבנן הוא מאי דאמרו הקדש מפקיע מידי שעבוד ולכך הקשו בגמ' דכיון דתועלת בזה להקדש אינו אלא דבר מועט למה תקנו חכמים כך ותירצו אמרו כן כדי שלא יאמרו הקדש יוצא בלא פדיון. והרב בעל כ"מ ז"ל שם עצמו הרבה ליישב הסוגיא. ולי נראה לתרץ דהכי פירושה לדעת רבינו ז"ל דמלשון מתני' משמע דאין הפודה הבעל חוב עצמו דכן אמרו הפודה פודה על מנת ליתן לאשה בכתובתה וכמו שכתבו התוס' ז"ל ולכך הקשו בגמרא למה ליה למימר הפודה פודה כלומר למה יפדה אחר הבע"ח עצמו יכול לפדותו בדינר אחד ותירצו שלא יאמרו הקדש יוצא בלא פדיון דהרואה שהבעל חוב עצמו לוקחו אינו סבור שנפדה אלא שלקחו בלי פדיון ויאמר שההקדש יוצא בלא פדיון לכך אמרו דיפדה אחר ויקח הבעל חוב ממנו כדי שיראו הכל שפדאוהו וממנו לקחו הבע"ח ולכך רבינו ז"ל לא הזכיר בכל פרק זה שהבעל חוב לוקח אלא מן הפודה ולא שיפדה הוא עצמו ולפ"ז מ"ש רבינו ז"ל בסמוך ולוקח אותה הלוקח אפילו בלא פדיון כדי שלא יאמרו וכו' ה"ק מה שאמר שהלוקח לוקח ולא יפדה הבע"ח עצמו הוא משום שלא יאמר הקדש יוצא בלא פדיון דהרואה בע"ח לוקחו סבור שבלא פדיון הוא ומ"מ לכל הפירושים משמע דלשון שלא יאמרו גזירה דרבנן הוי ופירש"י דהא דרבי אבהו בפ' בתרא הוי ואני לא מצאתי אלא על הא דאמר רב הונא המקדיש בית בבתי החצרים וגאלו אחר ופגע בו יובל דיוצא ביובל דהקשו שם אפי' לא גאלו נמי ואמרו שם א"ל אביי שלא יאמרו הקדש יוצא בלא פדיון מנא לן מבן לוי וכו' וקשיא ליה דמדיליף מבן לוי מק"ו משמע דמדין גמור הוא דבן לוי ילפינן מקרא דממכר דאין יוצא בלא פדיון ובישראל ילפינן ק"ו מבן לוי והיכי קאמר שלא יאמרו דמשמע דהוי גזירה דרבנן ואפשר דמקרא דביובל יצא משמע אפילו בלא פדיון כלל אלא דרבנן הצריכוהו פדיון משום שלא יאמרו בעלמא שהקדש יוצא בלא פדיון ולזה שאלו מנא לן בעלמא דאין הקדש יוצא בלא פדיון מק"ו מבן לוי אבל בבתי החצרים דגלי קרא וביובל יצא מגזירה דרבנן הוא כדכתיבנא ודוחק:

23. שטמ"ק אות י